

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Педагогічний факультет

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ**

**для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»**

Рівне – 2020

УДК 378.001.85
ББК 74.580.26
О – 64

Організація виробничої (педагогічної) практики. Методичні рекомендації з проведення виробничої (педагогічної) практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки». / Рівненський державний гуманітарний університет: уклад.: Р.Л.Сойчук, О.В.Боровець, А.П.Веремчук, Т.В.Яковишина, О.М.Мищенко, С.Б.Бричок, О.А.Гудовсек, О.М.Третяк, З.М.Шевців. Рівне: РДГУ, 2020. 32 с.

У методичних рекомендаціях міститься систематизована інформація щодо методології та технології проведення виробничої (педагогічної) практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Даються рекомендації до виконання завдань практики, поради та вимоги до оформлення звітної документації, оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.

Рецензенти:

О.О.Красовська, доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової та дошкільної освіти, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука;

О.В.Невмержицька, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка.

Рекомендовано до друку кафедрою педагогіки початкової освіти РДГУ, протокол № 9 від «31» серпня 2020 р.

Рекомендовано до друку навчально-методичною комісією педагогічного факультету, протокол № 7 від «31» серпня 2020 року.

Зміст

1. Мета, завдання та зміст виробничої (педагогічної) практики здобувачів вищої освіти	4
Основні завдання виробничої (педагогічної) практики	
Зміст виробничої (педагогічної) практики	
Організація та завдання практики	
Організація діяльності практикантів	
Основні професійно-методичні вміння практикантів	
Основні психолого-педагогічні вміння практикантів	
2. Права та обов'язки практиканта	13
3. Обов'язки керівника практики	14
4. Навчально-методична робота практиканта	15
Методичні рекомендації щодо підготовки лекції	
Карта оцінювання лекції	
Методичні рекомендації щодо підготовки практичного заняття	
Схема методичної розробки заняття	
Карта оцінювання практичного заняття	
5. Діяльність практиканта як куратора академічної групи	22
Схема методичної розробки виховного заходу	
Орієнтовна програма спостереження та аналізу виховного заходу	
6. Підсумки виробничої (педагогічної) практики	24
Поточний і підсумковий контроль	
Звітна документація про проходження практики	
Схеми та зразки оформлення звітної документації	
Вимоги до оцінювання здобувачів вищої освіти за підсумками виробничої (педагогічної) практики	

Загальні положення про організацію і проведення практики

Практика є інтегрованим компонентом формування професійної компетентності викладача закладу вищої освіти. Вона встановлює зв'язок між теоретичним навчанням і майбутньою професійною діяльністю.

Практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» проводиться у 3 семестрі упродовж шести тижнів.

Виробнича (педагогічна) практика забезпечує підготовку майбутніх викладачів у реальному професійному середовищі ЗВО, на базі науково-методичних центрів РДГУ. За необхідності здобувачам надається можливість проходити виробничу практику на базі ЗВО-партнерів згідно з укладеними договорами.

Мета виробничої (педагогічної) практики

Умови соціально-економічного та духовного розвитку суспільства, що постійно змінюються, посилення соціальної значущості педагогічної праці вимагають високої компетентності та професіоналізму науково-педагогічних кадрів для вищої школи. У зв'язку з цим великого значення набуває удосконалення та підвищення якості психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

У професійному становленні педагога вирішальна роль належить педагогічній практиці. Вона поєднує теоретичну підготовку магістрів з їх практичною діяльністю у ЗВО.

Мета виробничої (педагогічної) практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти – формувати готовність здобувача до викладацької діяльності в закладах вищої освіти, розв'язувати складні задачі і проблеми, здійснювати дослідницьку діяльність, застосовувати традиційні та інноваційні методи, методики й технології організації освітнього процесу у реальному професійному середовищі ЗВО.

Основні завдання виробничої (педагогічної) практики

- ознайомлення із основними напрямками професійної діяльності викладача ЗВО: навчальна, методична, наукова, організаційна, виховна;
- ознайомлення з плануванням та організацією навчальних занять, оволодіння методикою організації та контролю роботи здобувачів освіти у освітньому процесі;
- опанування засобами та методами організації та контролю самостійної роботи здобувачів освіти;
- оволодіння методикою підготовки до навчальних занять і методикою викладання циклу педагогічних дисциплін, самостійного проведення навчальних занять;

- вироблення вмінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методик навчання;
- формування вмінь професійно-педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;
- розвиток професійної готовності майбутнього викладача ЗВО до оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти;
- формування особистісної готовності до професійної діяльності викладача ЗВО.

Очікувані результати навчання:

У процесі практики у здобувачів вищої освіти формуються такі компетентності:

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері освітніх, педагогічних наук та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні :

ЗК-1. Здатність діяти соціально відповідально, свідомо виконувати свої громадянські обов'язки; діяти на основі етичних міркувань (мотивів) та поваги до різноманітності; проявляти емпатію та толерантність.

ЗК-2. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу, до розуміння причинно-наслідкових зв'язків у предметній галузі.

ЗК-3. Здатність до розуміння предметної області та професійної діяльності, застосування знань та кращих практик.

ЗК-4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-5. Здатність до рефлексії власного освітнього та професійного досвіду; до самоосвіти та особистісно-професійного самовдосконалення.

ЗК-6. Здатність до виявлення, окреслення та вирішення проблем; генерування нових ідей (креативність); до адаптації та діяльності у нових умовах.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність фахово володіти державною мовою усно і письмово, спілкуватися іноземною мовою, комунікативними навичками.

ЗК-9. Здатність мотивувати, працювати автономно та в команді, налагоджувати конструктивну міжособистісну взаємодію з іншими суб'єктами спільної діяльності.

ЗК-10. Здатність об'єктивно оцінювати та забезпечувати якість виконуваної діяльності.

ЗК-11. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Фахові:

ФК-1. Здатність до здійснення професійної діяльності за спеціальністю

011 «Освітні, педагогічні науки» відповідно до нормативно-правових документів в галузі освіти, до участі у роботі кафедри та інших професійних об'єднань; здатність формувати професійно важливі якості та компетентності майбутніх фахівців.

ФК-2. Здатність до оволодіння інформацією та до аналізу, порівняння, практичного впровадження й популяризації кращого досвіду вітчизняної та зарубіжної освіти і педагогіки.

ФК-3. Здатність до організації освітнього процесу з використанням сучасних засобів, форм і методів, методик та технологій; володіння методикою викладання фахових дисциплін.

ФК-4. Здатність планувати, організовувати, розробляти, реалізовувати, керувати проектами/програмами, застосовувати сучасні методи проведення досліджень, аналізувати та презентувати результати досліджень у галузі освіти, дотримуватися академічної доброчесності.

ФК-5. Здатність володіти інформаційно-комунікаційними технологіями та використовувати їх у професійній діяльності.

ФК-6. Здатність здійснювати ефективну взаємодію, педагогічну комунікацію, дотримуватися норм педагогічної етики та академічної доброчесності у професійній діяльності; надавати педагогічну підтримку майбутнім фахівцям в особистісно-професійному становленні, зокрема особам з особливими освітніми потребами.

ФК-7. Здатність до творчого і критичного мислення, інноваційної діяльності, приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

ФК-8. Здатність адекватно застосовувати сучасні засоби контролю й оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти та проводити моніторинг якості освіти; володіти діагностичним інструментарієм оцінки якості освітньої діяльності.

ФК-9. Здатність спілкуватися українською та іноземними мовами з використанням спеціальної термінології в предметній галузі.

ФК-10. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі умови для кожного здобувача вищої освіти, залежно від індивідуальних потреб, здібностей та інтересів, організувати навчання завдяки інклюзивним формам та методам навчання, створювати безпечне й комфортне інклюзивне освітнє середовище.

ФК-11. Здатність моделювати професійну підготовку майбутніх фахівців, уміння визначати освітні та виховні цілі, управляти педагогічним процесом і прогнозувати його результат.

ФК-12. Здатність використовувати у професійній діяльності знання психологічних закономірностей і механізмів функціонування й розвитку особистості та соціальної групи.

ФК-13. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я як власного, так і довколишніх; застосовувати знання,

вміння, цінності й досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі ЗВО.

ФК-14. Здатність знаходити, інтерпретувати, критично аналізувати та використовувати джерела інформації в сфері професійної діяльності.

ФК-15. Здатність до рефлексії та самовдосконалення, автономії та відповідальності за підвищення рівня власної педагогічної майстерності й культури, розширення меж професійної компетентності та спрямованості; здатність приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Критично осмислювати історичні й сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні та світі; теоретичні завдання і практичні проблеми у професійній педагогічній діяльності з метою організації освітнього простору, розвитку особистого досвіду та майстерності.

ПРН 2. Демонструвати знання у вибраній спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»; знати та використовувати у професійній діяльності законодавчі і нормативно-правові документи у галузі вищої освіти.

ПРН 3. Володіти спеціалізованими концептуальними знаннями у сфері освітніх наук, педагогіки та психології вищої школи, інклюзивної педагогіки, комп'ютерно-інформаційних технологій та інтернет-ресурсів у професійному саморозвитку; аналізувати передовий педагогічний досвід та впроваджувати кращі практики у своїй професійній діяльності.

ПРН 5. Знати і розуміти основні категорії методології науки, закони наукового пізнання, планувати, організовувати і проводити експериментальні дослідження з дотриманням норм академічної доброчесності, створювати і керувати програмами/проектами, використовувати сучасні методи дослідження, обробляти емпіричні результати, аргументувати висновки, презентувати результати дослідження.

ПРН 6. Вміти організувати/моделювати дидактичний та виховний процес у закладі вищої освіти, враховуючи інклюзивні аспекти навчання та полікультурні, гендерні підходи у вихованні; розробляти навчально-методичне забезпечення освітнього процесу.

ПРН 7. Володіти сучасними методиками викладання фахових навчальних дисциплін у закладах вищої освіти, уміти застосовувати системний підхід, інтегруючи знання з інших дисциплін, організувати дистанційну роботу здобувачів освіти.

ПРН 8. Знати і застосовувати традиційні та інноваційні форми, методи, методики й технології організації освітнього процесу у вищій школі, зокрема й інформаційно-комунікаційні технології.

ПРН 9. Вміти організувати інклюзивне навчання у закладі вищої освіти, враховувати нозології, фізичні та психофізичні особливості розвитку здобувачів вищої освіти, зокрема осіб з особливими освітніми потребами,

організовувати спільну та індивідуальну діяльність в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти.

ПРН 10. Знати і використовувати технології забезпечення якості освіти, критерії її оцінювання й способи моніторингу; конструювати і застосовувати засоби діагностики якості освіти у вищій школі.

ПРН 11. Володіти державною мовою, вміти застосовувати знання державної мови усно і письмово; спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, володіння на рівні необхідному для роботи з навчально-методичною літературою.

ПРН 12. Встановлювати ефективну взаємодію/комунікацію з дотриманням етичних норм для забезпечення одноосібної/ конструктивної командної роботи; вміти добирати оптимальні засоби та прийоми спілкування і мотивації, адекватні форми та методи педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами, а також проявляти емпатію та толерантність, враховувати особливості комунікативної діяльності, зокрема і в електронній мережі.

ПРН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей здобувачів освіти; володіти інструментами забезпечення інклюзивного навчання, принципами і стратегіями універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування; формувати ціннісні орієнтації щодо здорового способу життя.

ПРН 14. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграцію знань; узагальнювати і генерувати нові ідеї, проявляти творчість в освітній діяльності; самостійно приймати рішення та організовувати інноваційну діяльність на належному професійному рівні, брати участь у роботі кафедри та інших професійних об'єднань; нести відповідальність за виконувану роботу з дотриманням вимог педагогічної етики.

ПРН 15. Усвідомлювати власні індивідуальні особливості, здійснювати психологічну саморегуляцію; вбачати перспективи особистісно-професійного самовдосконалення, самостійно організовувати процес навчання впродовж життя, вдосконалювати професійні компетентності з високим рівнем автономності.

ПРН 16. Здійснювати рефлексію, володіти навичками оцінювання та самостійного і відповідального вирішення соціально-педагогічних проблем у складних і непередбачуваних ситуаціях, вибору шляхів їх вирішення з урахуванням нових підходів в освіті.

Зміст виробничої (педагогічної) практики

Виробнича (педагогічна) практика передбачає:

- ознайомлення з особливостями організації освітнього процесу у закладі вищої освіти (ознайомлення з нормативними документами);
- ознайомлення зі змістом освіти з обраного фаху (робочі програми навчальних дисциплін, силабуси, освітні контенти та ін.);
- відвідування та аналіз лекційних, практичних / лабораторних занять викладачів кафедри та здобувачів-практикантів, їх психолого-педагогічний аналіз;
- планування власної викладацької діяльності, підготовку до занять;
- розробку та проведення лекційних курсів;
- розробку та проведення практичних / лабораторних занять;
- підготовку необхідних наочних посібників для читання лекцій та проведення практичних / лабораторних занять;
- виконання обов'язків куратора студентської академічної групи;
- участь у засіданнях кафедри, в роботі науково-методичних центрів, конференцій, семінарів, тощо;
- підготовку та публікацію матеріалів наукового дослідження.

До змісту практичної діяльності практиканта як викладача закладу вищої освіти входить:

- складання тематичного плану і планів окремих занять;
- проведення занять за складеним планом;
- відвідування занять викладачів кафедри та здобувачів-практикантів;
- проведення психолого-педагогічного та методичного аналізу відвіданих лекційних та практичних / лабораторних занять;
- перевірка письмових робіт;
- проведення консультацій для здобувачів;
- підготовка і проведення позааудиторного заходу;
- проведення тестування студентів з метою виявлення рівня володіння знаннями;
- проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння здобувачами;
- вивчення наукової методичної літератури з метою теоретичного осмислення і оптимізації реального освітнього процесу;
- виконання індивідуальних дослідних психолого-педагогічних завдань протягом практики та складання відповідного звіту.

До змісту практичної діяльності практиканта як куратора академічної групи входить:

- ознайомлення з організацією освітнього процесу в університеті;
- ознайомлення з комплексним планом організаційно-виховної роботи в університеті, планом виховної роботи на факультеті, в академічній групі;

- планування виховної роботи в академічній групі;
- відвідування та аналіз виховних заходів, що проводять інші практиканти;
- підготовка і проведення одного виховного заходу;
- проведення психолого-педагогічного вивчення як особистості окремих здобувачів, так і колективу групи в цілому.

Організація та завдання практики

Організація діяльності практиканта передбачає три етапи: початковий, основний і заключний.

№ п/п	Завдання практики
	<i>Початковий етап</i>
1.	участь у настановній конференції з практики
2.	вивчення розкладів занять, навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін, силабусів, освітніх контентів, інших документів
3.	розподіл та знайомство з академічною групою, у якій буде працювати як куратор, вивчення плану виховної роботи куратора, визначення тематики та форми проведення виховного заходу
4.	укладання індивідуального плану роботи та подання його на затвердження керівнику практики
5.	складання та узгодження із керівником практики розкладів: <ul style="list-style-type: none"> • занять, що проводитимуть практиканти; • виховних заходів, що проводитимуть практиканти; • взаємовідвідувань занять
	<i>Основний етап</i>
6.	відвідування лекційних та практичних / лабораторних занять (не менше 5), що проводять інші практиканти, участь в їх аналізі
7.	проведення не менше 16 занять, з них не менше 8 лекційних . Практикант допускається до проведення заняття тільки за наявності розгорнутого плану-конспекту заняття, затвердженого викладачем чи керівником практики
8.	розроблення та виготовлення необхідних для проведення заняття допоміжних засобів навчання
9.	участь у науково-практичних заходах, підготовка доповіді, публікація матеріалів
10.	підготовка та проведення одного позааудиторного і одного виховного заходів
11.	відвідування та аналіз не менше одного виховного заходу, що проводять практиканти
12.	виконання педагогічного дослідження з обраної теми
13.	організація, підготовка та проведення профорієнтаційної роботи
	<i>Заключний етап</i>
14.	підготовка звітних матеріалів практики
15.	подання звітної документації керівникам практики для перевірки та

	оцінювання
16.	підготовка та проведення підсумкової конференції практики (звіти на засіданні кафедри)

Організація діяльності практикантів

Основні професійно-методичні вміння практикантів

За період педагогічної практики здобувачі повинні оволодіти професійно-методичними вміннями викладача ЗВО у такому обсязі.

1. *Конструктивно-планувальні вміння:*

- складати тематичний план циклу занять (модуля) та плани-конспекти окремих занять з урахуванням умов навчання і рівня підготовки студентів; визначати цілі заняття (практичні, соціокультурні, розвиваючі, виховні та професійні) з урахуванням ступеня навчання та місця цього заняття в циклі занять (модулі);
- обирати ефективні прийоми досягнення визначених цілей з урахуванням рівня підготовки студентів;
- створювати необхідні допоміжні засоби навчання для проведення занять.

2. *Комунікативно-навчальні вміння:*

- встановлювати ефективну взаємодію/комунікацію з дотриманням етичних норм для забезпечення одноосібної/конструктивної командної роботи;
- вміти добирати оптимальні засоби та прийоми спілкування і мотивації, адекватні форми та методи педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами;
- проявляти емпатію та толерантність, враховувати особливості комунікативної діяльності, зокрема і в електронній мережі.

3. *Організаційні та методичні вміння:*

- організувати виконання розробленого плану заняття;
- забезпечувати навчально-пізнавальну діяльність студентів згідно з планом заняття;
- вносити методично виправдані корективи в план заняття з урахуванням конкретної ситуації, що склалася на занятті;
- вчити студентів найбільш раціональним прийомом самостійної роботи у позааудиторний час;
- раціонально поєднувати на занятті колективні (фронтальні, групові, парні) та індивідуальні форми роботи з урахуванням їх особливостей;
- методично доцільно застосовувати інноваційні та інтерактивні технології навчання, різноманітні допоміжні засоби навчання;
- визначати об'єкти контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів і добирати відповідні їм способи контролю.

4. *Розвивально-виховні вміння:*

- реалізовувати загальноосвітній, розвивальний, виховний та

соціокультурний потенціал навчального матеріалу заняття;

- формувати і розвивати інтелектуальну та емоційну сфери особистості студента, його пізнавальні інтереси;
- вирішувати завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного та міжкультурного виховання студентів.

5. *Дослідницькі вміння:*

- вивчати ставлення студентів до предмета і виявляти рівень сформованості їхніх навичок і вмінь;
- проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих занять з теоретичним обґрунтуванням різних сторін освітньої діяльності;
- спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід викладачів і практикантів, переносити ефективні прийоми і форми роботи в практику своєї педагогічної діяльності;
- вивчати методичну літературу і теоретично осмислювати освітній процес, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи описані в літературі нові форми та прийоми навчання.

Основні психолого-педагогічні вміння практикантів

Під час практики здобувачі повинні оволодіти такими основними психолого-педагогічними вміннями:

Гностичні вміння:

- уміння вивчати особистість студента, колектив академгрупи;
- аналізувати психолого-педагогічну літературу;
- визначати рівень розвитку і вихованості студентів, оптимальні засоби педагогічного впливу на них;
- формулювати цілі освітньої роботи та висувати конкретні педагогічні завдання;
- оцінювати власну педагогічну діяльність, її сильні і слабкі сторони;
- аналізувати досвід колег і враховувати його в своїй діяльності.

Проектувальні вміння:

- уміння прогнозувати розвиток особистості кожного студента і групи в цілому;
- моделювати цілі, завдання, зміст, засоби освітнього процесу;
- враховувати вікові та індивідуальні особливості студента;
- прогнозувати власну систему педагогічної діяльності.

Конструктивні вміння:

- уміння планувати спільно зі студентами навчальну та виховну роботу;
- добирати доцільні форми і методи навчальної та виховної роботи;
- планувати раціональну структуру заняття, визначати методику його проведення;
- визначати характер діяльності студентів під час проведення навчальних занять та виховних заходів;
- конструювати прийоми виховної взаємодії зі студентами в процесі

підготовки та проведення навчальних занять та виховних заходів.

Комунікативні вміння:

- уміння встановлювати правильні взаємовідносини зі студентами, викладачами;
- створювати сприятливе освітнє середовище для розвитку інтересів, здібностей та нахилів студентів;
- впливати на студентів через організацію їх діяльності;
- регулювати міжособистісні стосунки в групі, уміло орієнтуватися в педагогічних ситуаціях;
- передбачати, прогнозувати поведінку студентів у відповідь на педагогічні впливи;
- керувати власними емоціями, поведінкою в процесі взаємовідносин зі студентами.

Організаторські вміння:

- уміння стимулювати розвиток колективу студентів і кожного зі студентів, їх активність, ініціативу та самодіяльність;
- пробуджувати у студентів впевненість у своїх можливостях;
- спільно зі студентами організовувати їх життєдіяльність, наповнюючи її цікавими творчими справами;
- сприяти накопиченню у студентів соціального досвіду, формуванню позитивних рис;
- адекватно, справедливо оцінювати досягнення кожного студента;
- ефективно організовувати свою діяльність і свій час.

2. Права та обов'язки практиканта

Здобувач має право:

- 1.** Вносити пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу, організації педагогічної практики.
- 2.** Отримувати консультації викладачів та керівників практики з усіх питань проведення педагогічної практики.
- 3.** Мати один день на тиждень для самостійної роботи (субота).

Здобувач зобов'язаний:

- 1.** Взяти участь у настановній конференції з педагогічної практики та підсумковій конференції / засіданні кафедри.
- 2.** Працювати в університеті не менше п'яти днів на тиждень.
- 3.** У повному обсязі виконувати завдання практики, передбачені програмою. Виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність.
- 4.** Допомогати куратору академгрупи у проведенні виховної роботи серед студентів.
- 5.** Виконувати Статут, Правила внутрішнього розпорядку університету, розпорядження деканату, завідувача кафедри, викладачів та керівника практики.
- 6.** Своєчасно звітувати про виконання програми практики, подавши

керівнику необхідну документацію.

7. Староста групи зобов'язаний вести облік відвідування практикантами університету, вчасно інформувати керівника практики про зміни в розкладі занять, у графіку проведення виховних заходів, про відсутність студентів (з поважних чи неповажних причин), про стан взаємовідвідування практикантами занять та виховних заходів.

3. Обов'язки керівника практики

Діяльність керівника практики здійснюється у чотири етапи: *етап попередньої роботи, початковий, основний та підсумковий.*

На етапі попередньої роботи керівник практики виконує такі обов'язки:

- бере участь у семінарі-інструктажі та настановній конференції;
- керівник практики здійснює попередній відбір груп (для закріплення за ними практикантів), викладачів та кураторів, вирішує інші організаційні питання.

На початковому етапі обов'язки керівника педагогічної практики такі:

- проводить організаційне заняття з академічною групою студентів;
- організовує знайомство практикантів із закріпленими за ними студентськими академічними групами;
- надає допомогу студентам при складанні ними індивідуальних планів роботи;
- допомагає старості групи скласти загальні розклади занять, позааудиторних заходів, взаємовідвідувань практикантами занять;
- керівник практики подає завідувачу кафедри загальний розклад занять, а також позааудиторних, виховних заходів, взаємовідвідувань здобувачами вищої освіти занять.

На основному етапі обов'язки керівника практики такі:

- надає консультації з планування циклу занять (всіх занять модуля) і складання планів-конспектів окремих занять, підготовки наочних посібників і технічних засобів навчання, проведення позааудиторних заходів;
- відвідує та проводить аналіз занять, проведених здобувачами;
- надає методичну допомогу студентам в організації ними виховної роботи, що проводиться в процесі навчання та позааудиторний час, здійснює контроль за її проведенням;
- відвідує і організовує обговорення виховних та позааудиторних заходів, здійснює контроль за взаємовідвідуванням ними цих заходів;
- разом з кураторами груп, до яких прикріплено практикантів, сприяє забезпеченню оптимальних умов для проведення студентами виховної роботи, організації позааудиторних виховних заходів;
- сприяє у проведенні наукових досліджень за обраною темою;
- долучає здобувачів до проведення наукових та методичних семінарів.

На підсумковому етапі педагогічної практики обов'язки керівника

практики такі:

- перевіряє звітну документацію та оцінює роботу кожного здобувача. Оцінка за практику виставляється не пізніше, ніж через три дні після її закінчення;
- складає звіт про результати практики і подає його відповідальному за організацію та проведення практики не пізніше, ніж через тиждень після закінчення практики;
- на підсумковій конференції викладачі, куратори, керівник практики характеризують роботу кожного практиканта.

4. Навчально-методична робота практиканта

Упродовж практики здобувачів вищої освіти повинні ознайомитися з основними видами наукової, навчальної, методичної та виховної роботи викладачів кафедри. З цією метою вони вивчають основну документацію кафедри: плани роботи кафедри, робочі навчальні програми курсів, викладання яких забезпечує кафедра, методичні розробки викладачів кафедри, їх науковий доробок.

Методичні рекомендації щодо підготовки та аналізу лекції

Процес підготовки лекції складається з таких етапів:

- визначення теми, її місця в навчальному курсі, зв'язку з попередніми і наступними темами;
- постановка та осмислення мети лекції як очікуваних результатів, яких бажає досягнути лектор (формування наукових понять, знань, оволодіння принципами, орієнтирами виконання дій тощо);
- виокремлення основних питань, головної ідеї, що пронизує усю лекцію, осмислення задуму лекції;
- опрацювання необхідної науково-теоретичної літератури, навчально-методичних посібників, сучасних наукових досліджень;
- визначення обсягу навчальної інформації, зокрема обсягу матеріалу з кожного питання, відбір важливої наукової і навчальної інформації;
- складання плану лекції;
- мислене уявлення конкретної студентської аудиторії, для якої готується лекція, характерних особливостей студентів відповідного курсу, усвідомлення специфіки їхнього фаху, своєрідності поведінки під час лекції, кількості людей в аудиторії;
- структурування змісту навчальної інформації за питаннями, дотримання логіки, послідовності, системності, продумування питань для дискусії, діалогу, аргументів для доказу тверджень, прикладів з практичної діяльності із врахуванням фаху і специфіки студентської аудиторії, відбір доцільних методів, прийомів;
- мислене проговорювання, осмислення змісту навчальної інформації з різних точок зору, усвідомлення власного розуміння навчального матеріалу;
- підбір і підготовка наочного матеріалу;

- написання повного тексту лекції із використанням чітких визначень і формулювань;
- усне проголошення змісту лекції або окремих фрагментів; вироблення, коректування моделі, стилю, манер ораторського виступу і взаємодії зі студентами.

Основні критерії лекційної майстерності представлено у карті оцінювання лекції.

Карта оцінювання лекції

Магістр _____

Навчальна дисципліна _____

Факультет _____ Курс, група _____

Тема лекції _____

Критерії оцінювання	Зміст критерію	Оцінка, зауваження
Змістовність лекції	Науковий рівень, відповідність новітнім досягненням науки та практики Наявність узагальнень, переконливість Відображення дискусійних питань, постановка наукових проблем Відповідність лекції програмам і навчальному плану Виховна роль	
Професійна спрямованість	Формування професійного світогляду здобувачів вищої освіти на лекції Розширення соціальної сутності проблемних питань Зв'язок матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів	
Методичний рівень	Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів Використання елементів зворотного зв'язку Наявність міжтематичних зв'язків	
Структура лекції	Формулювання мети Наявність плану Наявність літературних джерел Чітка композиційна побудова Логічна послідовність і взаємозв'язок частин лекції Виділення головних ідей і моментів	
Стиль лекції	Чіткість і доступність викладення думок Темп викладення матеріалу Наочність інформації (таблиці, плакати тощо) Застосування технічних засобів навчання Наявність мовного контакту з аудиторією	
Майстерність	Рівень вільного володіння лекційним	

лектора	матеріалом Емоційність, культура мовлення Зовнішній вигляд Тактовне ставлення до студентів Уміння зняти напруження і втому аудиторії	
---------	--	--

Висновки, пропозиції і рекомендації _____

Оцінка якості лекції: (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) _____

Лекцію перевірили: _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата

Підпис _____

Методичні рекомендації щодо підготовки та аналізу практичного / лабораторного заняття:

- ☑ проаналізуйте тему заняття, подумайте над його дидактичними цілями і основними проблемами, які винесені на обговорення;
- ☑ опрацюйте рекомендовану навчальну, наукову та методичну літературу, при цьому обов'язково конспектуйте і занотуйте прочитане, виписуйте те, що, на ваш погляд, сприятиме ефективному проведенню заняття;
- ☑ намагайтеся сформулювати свою думку з кожного питання і обґрунтуйте свої міркування;
- ☑ запишіть запитання, які виникли у вас під час підготовки до проведення заняття, зверніться за консультацією до викладача;
- ☑ складіть розгорнутий план-конспект проведення заняття, ретельно обдумуючи його етапи, структурні елементи, навчальні питання, що виносяться на розгляд, завдання для студентів, методи, прийоми та засоби навчання, за допомогою яких забезпечуватиметься навчально-пізнавальна діяльність студентів на занятті.

Практикант розгорнуту методичну розробку заняття затверджує у викладача.

Орієнтовна схема методичної розробки заняття

3 курсу _____

Тема _____

Навчальна мета _____

Виховна мета _____

Розвивальна мета _____

Тип заняття _____

Методи _____

Міжпредметна інтеграція _____

Матеріали активізації студентів під час заняття

Наочні посібники _____

Роздатковий матеріал _____

ТЗН _____

Література основна _____

Література додаткова _____

План і організаційна структура заняття

№	Основні етапи заняття, їх функції, тривалість	Питання теми, методи, засоби навчання і активізації діяльності студентів	Додатки, зміни
I.	<i>Підготовчий етап</i>		
1.	Організація заняття		
2.	Постановка навчальних цілей		
3.	Мотивація навчальної діяльності		
4.	Питання для активізації пізнавальної діяльності студентів (контроль вихідного рівня знань)		
II	<i>Основний етап</i>		
1.	Вивчення нового матеріалу План заняття		
2.	Організація самостійної роботи студентів		

III	Заключний етап		
1.	Закріплення і контроль основних положень		
2.	Виставлення і коментування оцінок		
3.	Загальні висновки. Відповіді на можливі запитання		
4.	Домашнє завдання, завдання для самостійної роботи студентів		

Здійснити аналіз та зробити висновки про якість практичного / лабораторного заняття можна з допомогою карти оцінювання заняття.

Карта оцінювання практичного / лабораторного заняття

Магістр _____
 Навчальна дисципліна _____
 Факультет _____ Курс, група _____
 Тема заняття _____

Критерії оцінювання	Зміст критерію	Оцінка, зауваження
Змістовність практичного заняття	Відповідність теми заняття змісту програми і навчального плану Відповідність змісту заняття сучасним проблемам практики Рівень досягнення мети заняття Рівень повноти розкриття тематичних питань	
Структура практичного заняття	Визначення теми і мети заняття Надання методичних вказівок для виконання практичного завдання Надання переліку рекомендованої літератури для поглибленого вивчення окремих питань Організація процесу навчання студентів Організація зворотного зв'язку на етапах закріплення певного навчального досвіду Організація об'єктивного контролю навчальної діяльності студентів	
Методичний рівень	Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів	

	Пояснення складного навчального матеріалу Надання наочної інформації Наявність елементів управління ходом проведення заняття Використання елементів зворотного зв'язку на всіх етапах засвоєння навчальної інформації Наявність методичних вказівок до самостійного виконання завдань Наявність тестів для контролю знань	
Професійна спрямованість	Формування професійного світогляду студентів на занятті Розширення соціальної сутності проблемних питань Зв'язок практичного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів	
Майстерність викладача	Рівень вільного володіння практичним матеріалом Уміння заохочувати студентів до якісної навчальної діяльності Уміння організовувати дискусію та обговорення навчального матеріалу, культура мовлення Тактовне ставлення до студентів Уміння зняти напруження і втому аудиторії	

Висновки, пропозиції і рекомендації _____

Оцінка якості заняття: (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) _____

Заняття перевірили: _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата _____

Підпис _____

Здобувачі залучаються також до організації та проведення окремих позааудиторних заходів, що проводяться на кафедрі (засідання студентських гуртків та проблемних груп, проведення студентських олімпіад, наукових студентських конференцій тощо). Практиканти вивчають плани наукової роботи кафедри, плани роботи наукових студентських гуртків та проблемних груп, гуртків.

5. Діяльність практиканта як куратора академічної групи

Під час проходження практики магістранти виконують обов'язки куратора академічної групи. Вони складають план виховної роботи разом зі студентами групи на основі вивчення рівня їхньої вихованості, потреб, інтересів. У процесі планування та проведення виховної роботи зі студентами групи практиканти керуються орієнтовною програмою діяльності куратора групи. Під час практики здобувачі планують, готують і проводять зі студентами групи виховні заходи, а також відвідують та аналізують виховні заходи, які проводять інші практиканти.

Орієнтовна схема методичної розробки виховного заходу, проведеного в студентській академічній групі

Виховний захід проведено магістрантом _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

У групі _____ факультету РДГУ

«_» _____ 20_ р.

1. Тема заходу _____
2. Виховна мета _____
3. Форма організації (бесіда, диспут, дискусія, «круглий стіл» тощо);
4. Обладнання (ТЗН, наочність тощо);
5. Методичне оснащення (використана література, методичні розробки тощо).
6. Підготовчий етап (бесіди з наставником студентської академічної групи; виявлення потреб, інтересів та можливостей студентів групи; визначення активу студентів з підготовки та проведення заходу; допомога активу студентів у підготовці заходу – розподіл доручень, підбір матеріалів, складання сценарію, обладнання, репетиції тощо).
7. Зміст заходу (сценарій):
 - а) *Вступна частина* (актуалізація теми заходу; до 5 хв.).
 - б) *Основна частина* (розвиток бесіди, диспуту, дискусії – до 40 хв.).
 - в) *Заключна частина* – підведення підсумків (теоретичні висновки, практичне значення, рекомендації; до 10 хв.)
8. Аналіз виховного заходу.

Орієнтовна програма спостереження та аналізу виховного заходу

Дата «_» _____ року.

Прізвище та ініціали практиканта _____

Тема виховного заходу і форма проведення _____

№	Методичні вимоги до організації і проведення виховного заходу	Висновки, зауваження
---	---	----------------------

1.	<i>Тема заходу.</i> Її актуальність і вмотивованість. Відповідність віковим особливостям, запитам та інтересам студентів конкретної групи. Участь студентів у виборі теми.
2.	<i>Мета заходу.</i> Її чіткість, конкретність, спрямованість на підвищення рівня розвитку вихованості студентів.
3.	<i>Форма проведення заходу</i> Доцільність вибору певної форми, її відповідність темі, меті, змісту виховного заходу та особливостям студентів. Врахування можливості активної участі в заході всіх чи більшості студентів.
4.	<i>Підготовка заходу</i> Наявність і продуманість плану чи програми його підготовки. Конкретність доручень студентам, доведення до них кінцевої мети заходу, змісту організаторської діяльності в процесі підготовки, їх прав та обов'язків.
6.	<i>Проведення заходу.</i> Гуманність і демократичність взаємовідносин педагогів, активу з усіма учасниками заходу. Точність і організованість початку. Естетичність оформлення. Підготовка студентів до активного сприйняття нової інформації. Змістовність заходу. Достовірність, науковість та емоційна насиченість фактичного матеріалу, зв'язок з життям, опора та життєвий досвід студентів. Доцільність відбору методів і методичних прийомів. Роль викладача у проведенні заходу. Увага, зацікавленість, дисциплінованість студентів. Наявність елементів дискусії, проблемності, відвертої розмови. Рациональне використання наочності, ТЗН. Спрямованість на розвиток особистості, загально-людських рис, на підвищення культурного рівня студента.
7.	<i>Загальні висновки.</i> Досягнення мети, реалізація розвиваючих, виховних, пізнавальних цілей заходу. Ставлення студентів до заходу, ступінь їх задоволення. Що дає виховний захід для розвитку студентів, формування у них: а) громадянської позиції, власної гідності, морально-вольових якостей, уявлень, відповідальності за свої дії; б) естетичних почуттів та смаків.
8.	<i>Роль заходу у формуванні в студентів ціннісного ставлення до суспільства і держави, людей, до себе (свого фізичного, психічного, соціального «Я»), природи, праці, мистецтва.</i>

Висновки, пропозиції і рекомендації _____

Оцінка якості заходу: (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) _____

Заняття перевірили: _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата

Підпис _____

6. Підсумки практики

Поточний контроль роботи здобувачів здійснюється регулярно керівником практики. Після повного завершення практики студенти звітують про виконання її програми та складають диференційований залік.

Основними об'єктами оцінки результатів практики є:

- а) ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь;
- б) рівень теоретичного осмислення здобувачем своєї освітньої та науково-дослідницької діяльності: її мети, змісту, методів.

Для оцінки результатів практики використовуються такі методи:

- 1) спостереження за діяльністю студентів у процесі практики, а також аналіз якості їх роботи;
- 2) аналіз якості їх роботи на наукових і методичних семінарах, консультаціях, засіданнях кафедри;
- 3) бесіди з викладачами, кураторами, іншими здобувачами;
- 5) оцінка діяльності практикантів керівником та викладачами;
- 6) самооцінка здобувачами своєї підготовленості до навчальної, виховної та науково-дослідної роботи та її якості;
- 7) аналіз документації з практики.

За результатами практики студенти готують і здають керівникові практики такі **звітні матеріали**:

1. Індивідуальний план роботи.
2. Звіт та презентація про виконану під час практики роботу.
3. Конспекти лекцій з протоколами їх обговорення.
4. Методичні розробки практичних / лабораторних занять з протоколами їх обговорення.
5. Конспект виховного та позааудиторного заходів.
6. Письмовий аналіз п'яти занять та одного виховного заходу, проведених іншими практикантами.
7. Характеристика практиканта, складена керівником та завірена підписом завідувача кафедри.

Схеми та зразки оформлення документації з педагогічної практики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Керівник практики

«__» _____ 20__ р.

Індивідуальний план роботи

практиканта ____ курсу спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,

прізвище, ім'я, по батькові

на період практики з _____ до _____ 20__ р.

Роз-діл	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
I.	Початковий етап педагогічної практики Участь у настановній конференції, у груповій роботі з керівником практики. Знайомство зі студентами групи, з планом роботи куратора. Ознайомлення з робочою програмою курсу, підручниками, методичними розробками, з планом роботи викладача. Складання індивідуального плану та його затвердження.		
II.	Основний етап Навчально-методична робота Ознайомлення з планом роботи кафедри, планом засідань. Ознайомлення з робочими навчальними програмами та силабусами, освітніми контентами. Підготовка та проведення лекцій. Підготовка та проведення практичних /лабораторних занять Відвідування і аналіз лекцій та практичних занять, що проводять викладачі та інші практиканти. Виготовлення допоміжних засобів навчання. Участь у наукових та методичних семінарах, конференціях, що проходять на кафедрі, в університеті.	(вказати прізвища, дати)	

	<p>Виховна робота в групі Ознайомлення з системою навчально-виховної роботи на факультеті та в групі (за якою закріплений студент). Ознайомлення з системою роботи куратора групи. Вивчення студентів групи. Виконання функцій та обов'язків куратора. Підготовка та проведення виховного заходу. Відвідування виховних заходів, які проводять практиканти, їх аналіз.</p> <p>Позааудиторна робота Підготовка і проведення одного позааудиторного заходу (науково-практичні студентські конференції, студентські олімпіади, засідання гуртків чи проблемних груп тощо).</p>		
III.	<p>Заключний етап педагогічної практики Підготовка звітних матеріалів. Участь у підсумкових заходах з педагогічної практики</p>		

Орієнтовна схема звіту

Звіт

про виробничу (педагогічну) практику
здобувача _____ курсу спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»,

_____ прізвище, ім'я, по батькові
Термін практики з _____ до _____ 20__ р.

Керівник _____

1. Кількісні результати педагогічної практики:

- кількість відвіданих занять (у годинах);
- кількість проведених занять (у годинах);
- кількість і короткий зміст проведених заходів: позааудиторного, виховного заходу;
- кількість відвіданих позааудиторних і виховних заходів;
- кількість наукових і методичних семінарів, в яких взяв участь здобувач тощо.

2. Початковий етап виробничої (педагогічної) практики:

- участь у настановній конференції;
- знайомство з викладацьким складом кафедри;
- ознайомлення з планом роботи викладача, планом виховної роботи куратора академічної групи, знайомство зі студентами.

3. *Навчально-методична робота:*
- складання тематичного плану з певної дисципліни на період педагогічної практики;
 - відвідування занять викладачів та практикантів, їх аналіз;
 - проведення лекційних та практичних /лабораторних занять в закріплених групах;
 - підготовка допоміжних засобів навчання та їх загальна коротка характеристика;
 - проведення позааудиторного заходу та його аналіз.
4. *Проведення виховної роботи зі студентами:*
- ознайомлення з системою роботи куратора;
 - вивчення студентів групи;
 - виконання функцій та обов'язків куратора;
 - відвідування виховних заходів, проведених практикантами, їх загальна коротка характеристика;
 - загальна характеристика проведеного виховного заходу.

**Вимоги до оцінювання здобувачів вищої освіти
за підсумками виробничої (педагогічної) практики**

За результатами практики здобувачам виставляються оцінки окремо за кожен вид роботи.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

кількість і якість зданих методичних розробок лекційних, практичних, лабораторних занять (16 розробок)	16
кількість і якість проведених студентом занять (16 занять)	48
кількість та аналіз відвіданих ним занять колег-практикантів (5 занять)	10
проведення педагогічного експерименту (за потреби), публікація матеріалів наукового дослідження	10
якість проведеного позааудиторного і виховного заходів	6
оформлення методичної розробки і аналізу виховного заходу	2
оформлення документації	4
захист звітних матеріалів на засіданні комісії	4
ВСЬОГО	100

Загальна оцінка виставляється як сума отриманих практикантом балів.

Шкала оцінювання

Оцінка за 100-бальною шкалою	90-100	82-89	74-81	64-73	60-63	35-59	1-34
Оцінка ECTS	A	B	C	D	E	FX	F
Оцінка	відмінно	добре		задовільно		незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Критерії оцінювання результатів практики

Кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання
Відмінно (90-100)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, логічно та обгрунтовано виклав та бездоганно оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою відповідає вимогам до практики; виявив високий рівень практичних умінь під час виконання завдань практики; упевнено та аргументовано здійснив захист практики.
Добре (82-89)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, виклав з певними незначними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою відповідає вимогам до практики; виявив високий рівень практичних умінь під час виконання завдань практики; упевнено та аргументовано здійснив захист.
Добре (74-81)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, виклав з певними незначними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою в основному відповідає вимогам до практики; виявив рівень практичних умінь під час виконання завдань практики, необхідний для переважно успішного розв'язання

	практичних завдань; здійснив захист практики з деякими неточностями у другорядному матеріалі, які виправив самостійно.
Задовільно (60-73)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, виклав з певними незначними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою в основному відповідає вимогам до практики, але визначається неточностями, порушенням логіки; виявив рівень практичних умінь під час виконання завдань практики, необхідний для розв'язання переважної більшості практичних завдань; здійснив захист практики зі значними помилками та порушенням послідовності, які виправив з допомогою викладача.
Незадовільно (0-59)	Здобувач вищої освіти не повністю виконав програму практики, працював під час практики безсистемно; підготував, виклав зі значними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою лише частково відповідає вимогам до практики; виявив недостатній рівень практичних, умінь під час виконання завдань практики, необхідний для розв'язання практичних завдань; здійснив захист практики зі значними помилками та порушенням послідовності, які не зміг виправити.

Оцінка та контроль результатів практики

Підбиття підсумків практики проводиться шляхом:

- 1) аналізу звітної документації;
- 2) виведення диференційованої оцінки;
- 3) проведення підсумкової конференції;
- 4) обговорення результатів практики за засіданні кафедри, вченої ради факультету.

Рекомендована література

Основна

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навч. літератури, 2006. 386с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Київ: Академвидав, 2015. 334 с.
3. Каплінський В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2017. 222 с.
4. Організаційно-методичне забезпечення освітньої діяльності. Ч. 13. Практична підготовка студентів: методичний посібник / уклад. Ю.Л.Кишакевич, В.Й.Кобрій, М.І.Шубак. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. 112 с.
5. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 328 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Вид-го; «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с.

Допоміжна

1. Авторські педагогічні технології в освітньо-виховному середовищі вищої школи: колект. монографія / за ред. Акімової О.В., Каплінського В.В. Вінниця, ТОВ «Ніланд ЛТД». 2015. 180 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади; Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод.видання. Київ: Либідь, 2003.
4. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ: Освіта, 2005. 396с.
5. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.
6. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.
8. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
9. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н.Н. Чайченко, О.М. Семенов, Л.М. Артюшкіна, О.М. Рудь. Суми : СОІППО, 2015. 190 с.
10. Освітні технології: Посібник/За ред. О.М.Пехоти. Київ:А.С.К., 2001. 256с.

11. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З.Н.Курлянд. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Київ: Знання, 2005. 399 с.
12. Педагогіка вищої школи: словник-довідник / уклад. О.О.Фунтікова; Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2007. 404 с.
13. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. 240 с.
14. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. Київ: Вид. Центр КМЛУ, 2003. 120 с.

Інформаційні (інтернет) ресурси

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в Інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
3. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті
4. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
5. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
6. www.nbuv.go.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського
7. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/ - Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176 [Електронний ресурс].
8. [http:// mon.gov.ua/](http://mon.gov.ua/) - офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України.